

SIN04: Řečová interakce a sociální sítě

Syntéza řeči

Luděk Bártek

Fakulta Informatiky
Masarykova Univerzita

podzim 2014

Obsah

- 1 Syntéza řeči
- 2 Syntéza v časové oblasti
- 3 Syntéza ve frekvenční oblasti

Syntéza řeči

Úvod

- Cíle:
  - Převod textu na mluvenou řeč.
  - Výsledek by měl znít co nejpřirozeněji.
- Přirozená řeč by měla obsahovat:
  - správnou výslovnost (spodoba znělosti, koartikulace, ...)
  - správnou intonaci:
    - správná větná melodie
    - správné časování
    - správné umístění a intenzita přízvuků (větných, slovních).

Druhy syntézy řeči

- Syntéza ve frekvenční oblasti (starší):
  - simuluje chování řečového ústrojí.
- Syntéza v časové oblasti:
  - Založena na spojování segmentů řeči do větších celků.
  - Zvláštní druhy:
    - korpusová syntéza
    - problémově orientovaná syntéza.

Fáze syntézy řeči

- 1 Fonetický přepis syntetizovaného textu - zahrnuje:
  - spodobu znělosti - dochází k ní na hranici mezi znělou a neznělou souhláskou a na hranici mezi souhláskou a samohláskou.
  - přepis čísel
  - přepis cizích slov
  - přepis zkratk
  - ...
- 2 Syntéza foneticky přepsaného textu.
- 3 Případný postprocessing - doplnění intonace, přízvuků, ...

Fonetický přepis textu

- Psaná a mluvená podoba textu nejsou shodné.
- Slouží k přesnému a jednoznačnému zápisu syntetizované promluvy.
- Využívá fonetickou abecedu:
  - mezinárodní fonetická abeceda IPA (součást standardu UNICODE)
  - SAMPA - 7bitový přepis IPA, který se využívá v různých syntetizérech.
- Ukázka přepisu věty „Čeština je krásný jazyk“:
  - SAMPA: tSeScina je kra:sni: jazik
  - IPA: tʃ'ɛʃtina je kr'a:ɹsni: j'azik

Fonetický přepis textu (pokračování)

- Nelze si pamatovat přepisy všech promluv - nutno zabezpečit automatický přepis.
- Pravidla fonetického přepisu:
  - Mohou mít regionální charakter (výslovnost na shledanou Čechy vs. Morava).
  - Obecně přepis nemusí využívat všechny znaky abecedy (y=i, ě=je/e, ů=ú, ...)
  - Zohledňuje koartikulaci (spodobu znělosti na rozhraní znělé a neznělé souhlásky).

Syntéza v časové oblasti

- Cíl - převod obecného textu na mluvenou řeč.
- Postavena na spojování segmentů řeči.
- Využívají se různé délky základních segmentů:
  - Nejpoužívanější typy segmentů - alofóny, difóny, trifóny, slabičné segmenty, ...
  - Delší segmenty:
    - lepší možnost modelování prozodických jevů (větné, slovní přízvuky, větná melodie, ...)
    - větší paměťové nároky - potenciálně až m^n segmentů (n - délka segmentu, m - počet segmentů)
    - příklady segmentů - slova, části vět, věty, ...
  - Kratší segmenty:
    - horší možnost modelování prozodie
    - menší paměťové nároky - méně segmentů.

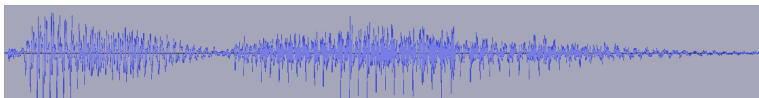

Používané řečové segmenty

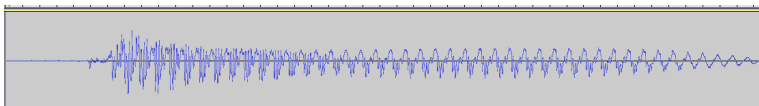
- Nelze použít přímo fonémy - koartikulace.
- Alofóny - poziční varianta segmentu
  - obsahuje foném a okolí ovlivněné koartikulací (n^3 alofónů, kde n je počet fonémů).
- Difóny - začínají uprostřed jednoho fonému a končí uprostřed následujícího (n^2 difónů).
  - často používané pro syntézu i pro rozpoznávání (např. syntetizér MBrola)
- Trifóny - začínají uprostřed levého sousedního fonému a končí uprostřed pravého sousedního fonému. (n^3 trifónů).
  - Často používané pro rozpoznávání a syntézu řeči.
- Slabičné segmenty - umělá obdoba slabik.
  - Jaké je struktura slabiky?
  - Délka 1 - 3 fonémy.
  - Využívají se např. v TTS Demosthénés.

Ukázka vlivu koartikulace

- Spojení fonémů "p" a "á"

- Slovo pá

Slabičné segmenty

- Definovány uměle - řešení nejednoznačnosti hranice slabiky.
- Frekventované slabičné typy:
  - V (samohláska/dvojhlaska)
  - KV (souhláska - samohláska)
  - KVK
  - KK
  - KKV
  - KKVK
- Tyto segmenty tvoří 95 % slabik.
- Umožňují automatickou segmentaci textu.
- Využívá např. syntetizér Demosthénés.

Průběh syntézy v časové oblasti

- 1 Fonetický přepis textu.
- 2 Segmentace textu podle délky použitých segmentů.
- 3 Výběr odpovídacích akustických segmentů.
  - segment odpovídá textu
  - segment pokud možno spojitě a hladce navazuje na předchozí segment
  - ...
- 4 Spojení segmentů
  - Možno spojitě hladké navázání segmentů.
  - Vhodné zohlednit při výběru segmentů.
- 5 Postprocessing
  - Doplnění prozódie.

Další typy syntézy v časové oblasti

- Korpusová syntéza.
  - Jako databázi segmentů využívá řečový korpus.
    - Označovaná rozsáhlá databáze mluvené řeči.
    - Značkování obsahuje - fonetický přepis dané řeči, hranice řečových segmentů, průběh F_0 a příp. dalších formantů.
  - Umožňuje přesnější výběr řečových segmentů - nižší náročnost spojování segmentů.
- Syntéza na bázi rámců - problémově orientovaná syntéza.
  - Využívá:
    - rámce - neměnicí se části vět
    - sloty - měnicí se části promluvy.
  - Využití - hlášení nádražního rozhlasu, automatické telefonní systémy např. telekomunikačních operátorů, ...

Ukázky syntézy řeči v časové oblasti dostupné na webu

- AT&T Labs Natural Voices Text-to-Speech Demo
- Free demo to create avatars using Text-to-Speech (TTS) by SitePal
- Cepstral Text-to-Speech
- Festival Online Demo
- SpeechTech Demo TTS
- MBrola Home Page a MBrola Christmas song

Syntéza řeči ve frekvenční oblasti

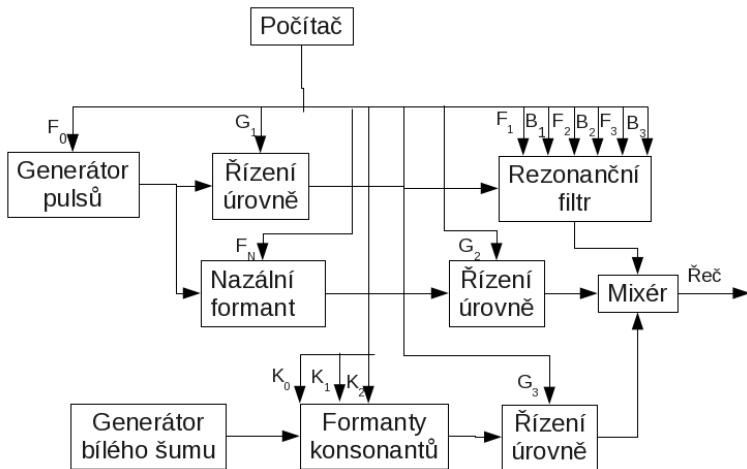
- Simuluje tvorbu hlasu v řečových orgánech.
- Uchovává se:
  - frekvenční charakteristika hlasu použitého pro syntézu
  - parametry buzení
- Princip:
  - Emulace hlasových orgánů s využitím:
    - frekvenčních generátorů
    - generátorů šumu
    - filtrů
    - zesilovače(ů)
  - Komponenty jsou ovládány parametry modelu.
- Využívají se dva typy kódování zdroje:
  - řečová syntéza formantového typu
  - LPC řečová syntéza.

Řečová syntéza formantového typu

- Rekonstruuje formanty hlasového traktu pomocí spojení několika rezonančních obvodů.
- Jejich frekvence a šířky pásma jsou ovládány elektronicky.
- Parametry syntetizéru:
  - F_0 - základní frekvence
  - F_i - formanty
  - F_N - nazální formant
  - B_i - pásmové filtry pro formanty F_i
  - G_i - parametry řízení zisku (zesílení)
  - K_i - formanty pro konsonanty.

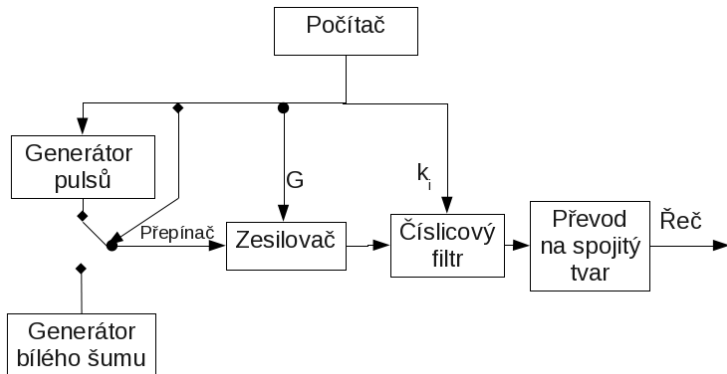
Schéma syntetizéru formantového typu

LPC syntetizér

- Charakteristiky pro LPC syntetizér:
  - perioda základního hlasivkového tónu T_0
  - charakteristika hlásky - znělé/neznělé
  - amplituda budícího signálu G
  - koeficienty číslicového filtru.
- Způsob získání koeficientu číslicového filtru:
  - vrcholy v LPC spektrální obálce analyzovaného mikrosegmentu
  - kořeny charakteristické rovnice zdrojového filtru
  - reflexní koeficienty.

Schéma LPC syntetizéru

Shrnutí

- Výhody syntézy ve frekvenční oblasti:
  - malé paměťové nárok - model mluvčího
  - syntézu lze realizovat hardwarově.
- Nevýhody:
  - Hlas bývá méně přirozený oproti syntéze v časové oblasti.
    - Problém přesnosti matematického modelu.
  - Softwarová syntéza ve frekvenční oblasti bývá výpočetně náročnější než syntéza v časové oblasti.
- Obvyklé využití:
  - doplnění syntézy v časové oblasti o prozodické faktory.
  - občas pro syntézu na zařízeních, která nedisponují dostatečnou kapacitou paměti (mobilní telefony, PDA, ..)